

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практи. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

Діана Соловійова

ВІЗУАЛЬНА МОВА ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ЯК КОМУНІКАТИВНА
ЗНАКОВА СИСТЕМА 45

Вікторія Кушніренко

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ПІАНІСТА-ВИКОНАВЦЯ.. 49

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

І.І.Мартиненко

УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ СЛОБІДСЬКОГО КРАЮ ТА РОЗВИТОК
НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ 55

В.В. Фомін, Ольга Довидченкова

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ БАЯННО-
АКОРДЕОННОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ В ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ ХХ
СТОЛІТТЯ..... 63

А.В. Висовень

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ КОМПОЗИТОРІВ ХІХ
СТОЛІТТЯ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ
МИТЦІВ 69

Микита Коваль

СТАНОВЛЕННЯ НЕАПОЛІТАНСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ В ІСТОРІЇ
РОЗВИТКУ ОПЕРНОГО МИСТЕЦТВА..... 76

Ірина Беспалова

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЖАНРУ ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ 70-80
РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 81

Наталія Купкіна

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ЖАНРУ МЕСИ БРЕВІС 87

УДК 37.013(477)

Микита Коваль

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
факультет мистецтв
6 мв групи

СТАНОВЛЕННЯ НЕАПОЛІТАНСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ В ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ОПЕРНОГО МИСТЕЦТВА

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент В.В. Фомін

У роботі охарактеризовано основні етапи становлення неаполітанської вокальної школи XVII – початку XIX століття. Визначена роль неаполітанської вокальної школи на розвиток професійного академічного співу. Простежено принципи наступності в результаті діяльності видатних вітчизняних композиторів, співаків, педагогів з вокалу.

Ключові слова: вокальна школа, оперне мистецтво, академічний спів, традиції, наступність.

Abstract. *The work describes the main stages of the formation of the Neapolitan vocal school of the seventeenth - early nineteenth centuries. The role of the Neapolitan vocal school on the development of professional academic singing has been determined. The principles of succession as a result of the activity of prominent domestic composers, singers, and vocal teachers have been studied.*

Keywords: *vocal school, opera, academic singing, traditions, succession.*

Постановка проблеми та актуальність теми дослідження визначається необхідністю долучитися до кращих мистецьких надбань європейської вокальної культури, зокрема неаполітанської вокальної школи, оскільки її вплив значно позначився на фаховому формуванні митців-вокалістів та мав беззаперечні позитивні наслідки впродовж всього періоду становлення оперного академічного співу. Визначальні чинники інтенсивного розвитку італійської опери, музичної вокальної культури взагалі безумовно пов'язані з неаполітанською вокальною школою. Отже, звернення до її історії становлення є важливим для розуміння початку професійного навчання вокалу майбутніх викладачів музичного мистецтва.

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Визначена проблема знаходить своє конструктивне вираження в Законі України «Про культуру» (2019) [1], де акцентується увага на вивченні, закріпленні та збагаченні національних традицій, на передачу історичного досвіду від покоління до покоління, включаючи всі види мистецтва, культурну спадщину, культурні цінності, науку, освіту; Законі «Про театри і театральну справу» [2], де зазначено на необхідності формування і задоволення творчих потреб та інтересів громадян, їх естетичне виховання, збереження, розвиток та збагачення духовного потенціалу Українського народу; Наказі президента України «Про державну підтримку культури і мистецтва» [3] з метою збереження історичних традицій, духовних першоджерел.

Аналіз праць досліджуваної проблеми показав, що італійське оперне мистецтво, зокрема історія неаполітанської вокальної школи, стало предметом дослідження багатьох мистецтвознавців. Так, наприклад, теорія сольного співу та феномен італійського академічного професійного вокалу розглядали Д. Аспелунда, В. Багадурова, А. Стахевіч, Л. Ярославцева. Питома вага спадщини Клаудіо Монтеверді як основоположника справжнього оперного мистецтва була визначена в дослідженні Р. Роллана. Життю й творчості італійських композиторів епохи Відродження присвячена робота А. Маркіної. Сталість взаємодії різних італійських шкіл та оперних традицій виявила в своїх працях Н. Ващенко.

Незважаючи на те, що є багато праць, які з різних напрямів розкривають проблему розвитку Неаполітанської оперної школи, немає таких, де б особливості тернистого шляху оперного театру розглядався у взаємодії впливу мистецтва при підготовки майбутніх фахівців-вокалістів.

Зацікавленість обраною темою зумовлюється й відсутністю комплексного ґрунтового наукового дослідження, присвяченого міжкультурній комунікації як чиннику становлення вокального професіоналізму в Україні на теоретичних і практичних засадах Неаполітанської вокальної школи.

Виходячи з цього, **метою статті** є обґрунтування основних етапів становлення неаполітанської вокальної школи XVII – початку XIX століття в

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

змісті розвитку професійного академічного співу та простеження принципів наступності в результаті діяльності видатних вітчизняних композиторів, співаків, педагогів з вокалу.

Виклад основного матеріалу. Становлення неаполітанської вокальної школи відносять до 17 століття, коли італійське оперне (композиторське і виконавське) мистецтво мало бурхливий розвиток. Поряд із цим, зачатки професійного навчання співу склалися в Неаполі в XVI столітті, де вже функціонували чотири консерваторії. Спочатку вони були притулком для бідних дітей і сиріт, де вихованці займалися музикою та співом. Учні консерваторій повинні були брати участь в різних церковних церемоніях, співати в церковних хорах. З плином часу музична освіта стала домінуючим, і ці притулки перетворилися в спеціальні музично-навчальні заклади.

Система освіти в неаполітанській вокальній школі відрізнялася рідкісною ґрунтовністю: навчання тривало десять - дванадцять років. З особливою ретельністю розроблявся складний метод занять зі співаками, що включав тренування на повітрі, на воді, в галасливих багатолюдних місцях і там, де «луна контролювало співака» [5, с.7].

Основні вокально-методичні засади, багато з яких не втратили актуальності в сучасній вокальній педагогіці, розробив видатний педагог М. Гарсія (1805 - 1908 рр.). Він вперше вивив ряд проблем вокальної педагогіки та науково обґрунтував методичні засади удосконалення вокальних можливостей виконавця. Серед найбільш значимих можна виділити ті, що стосувалися: грудодіафрагматичного дихання, твердої атаки звуку (*coup de glotte*), округлення звуку, зниженого положення гортані та великої витрати дихання при виконанні вокального твору фальцетом тощо.

Педагог стверджував, що при твердій атаці (*coup de glotte*) звук зазвичай буває точним по висоті, яскравим, енергійним, за необхідності - жорстким. У сучасній вокальній педагогіці та вокальному виконавстві такою технікою користуються при виконанні рухомих творів, а також там, де потрібно виділити або акцентувати поетичний текст, музичну думку [4, с.5]. Окрім цього педагог

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

зауважував, що однорідність звучання голосу протягом усього діапазону голосового апарату є головною вимогою сучасної вокальної школи. Водночас підставою для наукового пояснення високих та низьких співочих формант послугувало дослідження щодо поділу тембру голосу на «світлий» і «темний».

Слід зазначити, що ці педагогічні константи вокальної італійської школи стали наступництвом багатьох вокально-технічних, педагогічних традицій усіх інших класичних оперних шкіл. На цій благодатній основі, вироблялися й додавалися вже свої національні традиції (виконавські, педагогічні). Українська вокальна школа не стала винятком. Вона ввібрала в себе все найкраще, водночас зберігаючи свої традиції, самостійність, яскравість і неповторність. Хочеться висловити надію, що і надалі представники української вокальної школи будуть зоріти на світовій оперній сцені, підкоряючи і захоплюючи публіку своєю майстерністю.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, традиції неаполітанської вокальної школи широко використовуються в сучасній системі освіти й виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва, оскільки саме в Італії стався первинний відбір і типізація всіх вокальних понять й вокальної термінології. Такі терміни, як теситура, дихання, діапазон голосу, сольфеджування, вокалізування, пасажі, трелі, динаміка звуку, регістри та ін. використовуються й донині.

На жаль, багато методів неаполітанської вокальної школи були зведені лише до одного - емпіричного, який ґрунтується на позиції "співай, як я" та передбачає передачу вокальної майстерності більш через практичну діяльність, ніж теоретичну. Незважаючи на це, історичні традиції італійської вокальної педагогіки дійшли до наших днів і лежать в основі сучасної методики постановки голосу: постановка глибокого співочого дихання, спів з відчуттям опори звуку, розвиток діапазону голосу та ін.

До перспективних напрямів досліджень можна віднести питання становлення і розвитку не тільки італійської вокальної школи. Доречно говорити про національні школи співу французької, німецької, російської. Цікавими, на

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

наш погляд, можуть бути дослідження й в області наступності впливу вокальної культури одного народу на вокальну культуру іншого, бо запозичені елементи хоч і зазнаються змін, залишають незабутнє явище в розвитку національних художніх цінностей кожної країни.

Список використаних джерел

1. Закон України Про культуру /Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011 (ред. від 2019). Київ. – №24, ст.168.
2. Закон України «Про театри і театральну справу» /Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, № 26, ст.350.
3. Наказ президента України «Про державну підтримку культури і мистецтва» / Законодавство України. Документ 1152/98, поточна редакція від 01.01.2019. Режим доступу: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1152/98>
4. Єрохіна (Миколаєва) І.А. Робота з початківцями співаками. - Самара: СГАКІ, 1999. - С. 5.
5. Кочнева І.С. Вокальний словник. / Кочнева І.С., Яковлева А.С. - К.: «Музика», 1986. - С. 7.